

Mellékletek:

A méhészet helyzete 1886-ban Felsődabason és körzetében

Az utóbbi években az egész világon drasztikusan csökkent a méhek száma, holott köztudomású, hogy a méhek és más beporzó fajok létfontosságúak az emberi környezet számára. A tudomány területéről tanulmányok sora bizonyítja, hogy a méhek nélkül nincs élet. E megközelítés alapján jelentőséggel bírnak a méhészet hagyományai, helytörténeti vonatkozásai is. Településünk Vörösmarty Károly felsődabasi jegyzőnek köszönhetően abban kivételes helyzetben van, hogy hiteles képet kaphatunk az 1886-os esztendő méhészeti helyzetéről. A szerző beszámolója a Méhészeti Lapokban, a Magyar Országos Méhészeti Egyesület közlönye „Méhzsongás” rovatában jelent meg, s figyelme a környező településekre is kiterjedt. Publikációját az alábbiakban teljes terjedelemben megismerhetjük:

„Felső-Dabas.

Méhészkedésemről, valamint e vidék méhészetéről pár sort írok, Ugyanis:

1884. év tavaszán csináltattam egy méhest 100 frtéért 60 kaptár számára, vettem ugyanekkor 6 szalmakaptár méhet, illetve törzset 48 frtéért, hozattam Kühnetől egy egyleti kaptárt 4 frtéért s erről egy itteni asztalossal csináltattam 12 kaptárt 2 frt 20 krjával, 26 frt 40 krért, hozattam Félegyházáról Selb méhésztől egy amerikai fekvő vándor kaptárt 5 frtéért s erről itt csináltattam 12 kaptárt per 2 frt 30 krjával, 26 frt 40 krért, vettem egy méhész sipkát, egy kést, egy keret fogót, egy lépbakot, egy mézpergetőt s Dömötör és Kühne-féle kézi könyveket stb. 42 frt 50 krért, tehát összesen mint kezdő 252 forint 30 krajczár befektetéssel hozzá fogtam a méhészkedéshez.

1884-ik évben lett 18 rajom a hat szalmakaptárból s ezekből 12 egyleti kaptárba s 6 Selb-féle kaptárba jöttek. A hat anyatörzs szalmakaptárból pedig a méheket kidoboltam nagy ügyelbajjal a még fent maradt 6 Selb-féle kaptárba így azután ősszel már 24 kaptár méhem volt, ezeket beteleltettem s 1885. évben 23 kaptár méhvel (egy kaptár télen elpusztult) folytattam a méhészkedést, az idén volt 46 rajom összesen tehát 69 kaptár méhem, ez évben ismét 50 egyleti kaptáráért kiadtam 110 frtot; eladtam 46 kaptárméhet kaptárostól átaljában 7 frt 85 krért, összesen bevettem méhekből ez évben 361 frt 10krt.

A méhészetbe pedig befektettem eddig 362 frt 30 krt, ezek alapján tehát a még most megmaradt 23 kitűnő egyéves anyás törzs méheim, méhesem s méhészeti eszközöm 1 frt 20 krba vannak, mi minden körülmények között megér 400 frtot. Méhesem tárva volt mindenki előtt, élvezettel, szenvedéllyel tanulok e téren s méhesemről, még Liebner József kakucsi nagybani méhész is elismerőleg nyilatkozott.

Az okszerű méhészetet ez évben Begyáts Lénárd Sári esperes-plébános, Mády Ferencz alsődabasi közbirtokos, Szabó József és Cserna György p.-hernádi közbirtokosokkal kedveltetem meg s hiszem, hogy még Szucsánszky Gyula, Lakrovits Miklós felsődabasi lakosokkal is megkedveltetem, ezek azonban öreg urak lévén a reformnak nem nagy barátai s nehezen adják rá fejöket az újabb s okszerűbb méhészetre.

Célom községemben a méhészetet meghonosítani, mert e táj a méhészetre nézve valóságos kincsbánya s hiszem, hogy e célomat még elérem s ez lesz életemnek legnagyobb öröme.

Achim Mihály gyóni evang. lelkésznek van 40 kaptár betelelt törzse, nagyobbára keretes kaptárok.

Mády Ferencz alsó-dabasi birtokosnak van 25 kaptár törzse tölem vett egyleti és Selb-féle kaptároknak s 5-7 szalma kaptárban.

Segesváry László alsó-dabasi birtokosnak van 21 keretes kaptár törzse.

Szucsánszky Gyula felső-dabasi postamesternek van 10 szalmakas törzse.

Lakrovits Miklós felső-dabasi lakosnak van 11 szalmakas törzse.

Szabó Józsefnek van 18 törzs méhe, fele egyleti, fele pedig szalmakasban.

Cserna Györgynek van 17 kaptárral 10 egyleti s 7 egyszerű szalmakasban.

Liebner József kakucsi földbirtokosnak van 400 kaptár (keretes) törzse, ki legnagyobb méhészs is egyszersmind e vidéken.

Újhartyáni kántornak van 36 kaptár (keretes) törzse.

Vörösmarty Károly felső-dabasi jegyzőnek van 23 egyleti kaptárban törzse.

Ezenkívül van községünkben Kosztolányi János földművelőnek 2 kaptár; Matiszek János bognárnak 2 kaptár; Malics Józsefnek 2 kaptár és Zöld Józsefnek 1 kaptár méhe, kik az én ösztönzésemmre vásárolták próbaképpen ezeket.

Lehet, hogy pár év múlva azt írhatom, hogy községem minden egyes lakosa méhészs s a tanítómester a méhesből évenként 100-200 forint jövedelmet teremt magának.

Adja Isten!

Vörösmarty Károly, községi jegyző.”

Az írásból megtudhatjuk, hogy „e táj a méhészetre nézve valóságos kincsbánya”, azaz ideálisak voltak a tevékenység korabeli feltételei. A határ sokszínű, rendkívül gazdag a növények választéka, a mezőgazdasági termelésben – legyen szó kisbirtokról vagy nagybirtokról - a vegyszerhasználatot szinte alig ismerik. Az ember nagyobb harmóniában élt a természettel, és akkor még a globális felmelegedésnek a gondolata sem merült fel. A méhészkedés kiszámíthatóan, stabilan jövedelmező, bár vonzalmat és szenvedélyt, precizitást igényel. A szerző leírása érthetően saját települése, Felsődabas tekintetében a legalaposabb, hiszen itt még az 1 kaptáros méhészt is feljegyzik, de figyelme kiterjed Alsódabas, Gyón, Sári, Hernád, Újhartyán és Kakucs községekre is.

Gyónon Áchim Mihály evangélikus lelkész esetében érdemes megjegyezni, hogy elődjétől, Bartholomaeides Somától (1795-1871) voltaképpen egy igényesen, nagy szakmai hozzáértéssel kialakított papi gazdaságot, kertészetet örökölt. Ebben a kis gazdaságban felesége és gyermekei is munkálkodtak, így megörökítették, hogy pl. az I. világháborúban világhírré jutott költő, Gyóni (Áchim) Géza is vigyázott a méhekre öccsével, a későbbi Áchim Mihály főhadnaggyal. A kor krónikása, gróf Vay Sándor így emlékezett meg Áchim lelkésze: „A tiszteletes úr nem volt a mi hitünkön. De azért bejárt hozzánk sűrűn. Kedves, vidám, napsugaras lelkű ember volt. Gyönyörködött virágos kertjében, kedves méheiben.”

Begyáts Lénárd sári plébános-esperes életútjának érdekes adaléka a méhészkedés, hiszen széleskörű egyházi tevékenysége mellett meglepő, hogy még erre is volt ideje, energiája, bizonyítva természetközeli beállítottságát.

Mády Ferenc lokális poétánk esetében is új információ a méhészkedés, sajnálhatjuk, hogy ezirányú élményeit, tapasztalatait nem örökölte meg versben.

Kakucsi Liebner József méhészetét 1900-ban már úgy írják le, mint a legnagyobbat az országban. Külön szakembert alkalmazott erre a célra és tapasztalatait hasznosítva saját kaptártípust fejlesztett ki.

Felsődabas méhészeinek köre az 1886 utáni években Neumann Samu (1830-1899) nyugalmazott miniszteri titkárral gyarapodott, aki az aktív, a Magyar Királyi Távírda Intézetben ledolgozott fővárosi éveit után a községben telepedett le. Szinte csak a méhészetnek élt, melyet

Felsődabason szeretett meg, vélelmezhetően éppen Vörösmarty Károly hatására. A Magyar Országos Méhészeti Egyesületnek 1888. októberében lett tagja. Szakirodalmat szerzett be, lapokba publikált, számon tartott alakja volt a hazai méhésztársadalomnak. 1899-ben, 69 évesen hunyt el, gyászjelentése szerint végső nyugalomba a felsődabasi temetőbe helyezték. Életútja további kutatást érdemlő.

Zárógondolatában Vörösmarty Károly abban reménykedett, hogy néhány éven belül Felsődabas minden lakosa méhészkedni fog. Túlságosan is optimista volt ez a megfogalmazás, hiszen tudjuk jól, hogy nem valósult meg. Érdemes feljegyezni, hogy az 1936. évi Országos Mezőgazdasági Címtárban az Alsődabasi járásban „Méztermelő község”-ként Tatárszentgyörgy és Pusztavacs településeket jegyezték.

Összességében Vörösmarty Károly írása hiánypótló kordokumentum. Reális képet ad a méhészet 1886. évi helyzetéről Felsődabason és környékén, érdekes és értékes adalékként kiegészítve a korszak mezőgazdasági termelésének eddigi ismereteit, jelentősen gyarapítva helytörténeti tudásunkat, és értéktárunk agrár- és élelmiszergazdaság kategóriáját is.

Bibliográfia

Vörösmarty Károly:

- Méhészek figyelmébe. Pesti Hírlap, 1885. május 19. pp. 11-12.
- Felső-Dabas. Méhészeti Lapok, 1886. január. pp. 46-47.

Neumann Samu:

- Mit tartsunk a Neiszer-kaptár és kezelési módja felől? Méhészeti Közlöny, 1893. március 1. pp. 77-83; II. rész: 1893. április 1. pp. 96-105.
- A kaptárakbeli levegőnek s hőmérsékének változásairól. Magyar Méh, 1893. április. pp. 97-100.
- A Neiszer-kaptár fiasító- s méztereinek közötti elválasztó-deszka alkalmazásának vagy eltávolításának hatásáról. Méhészeti Közlöny, 1893. július 1. pp. 189-193.
- Bonus vir semper tiro. Méhészeti Közlöny, 1893. augusztus 1. pp. 214-218.
- Czélszerű s helyes-e, hogy az ingó berendezésű kaptárakban országsszerte csak egy s ugyanazon méretű kereteket használjunk? Magyar Méh, 1896. május. pp. 94-102.
- A méhek hasmenéséről I. Méhészeti Közlöny, 1898. április 1. pp. 77-82; II. rész 1898. május 1. pp. 99-101; 1898. június 1. pp. 122-124.
- Hogyan gyógyítja, illetőleg előzi meg s hárítja el Freudenstein a méhek hasmenését? Méhészeti Közlöny, 1898. október 1. pp. 195-200.

Domian Alajos: Méhészeti tanulmányút. Magyar Méh, 1896. július. pp. 137-143. (140)

Magyar Méh: Neumann Samu +. 1899. március. p. 50.

Szinnyei József: Neumann Samu. In: Magyar írók élete és munkái, IX. kötet. Hornyánszky Viktor, Budapest, 1903. pp. 1016-1017.

Összeállította: Valentyk Ferenc